

Datum
2025-04-10

Nr FOI-2024-76

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Er referens
Ju2024/02620

Vår handläggare
Johan Bäckström

Remissvar gällande betänkandet **Säkerhetsprövningar – nya regler (SOU 2024:88)**

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på betänkandet.

FOI tillstyrker i huvudsak i förslagen som utredaren har lämnat i utredningens betänkande. Myndigheten anser dock att frågan om att säkerhetsprövningsbeslut ska kunna överklagas inte är tillräckligt väl utrett i betänkandet och avstyrker förslaget.

Utvecklade synpunkter

FOI:s synpunkter nedan följer i huvudsak betänkandets disposition.

Avstängning av statligt anställda (kap 9)

FOI tillstyrker förslaget att en statlig arbetsgivare skall kunna stänga av en medarbetare under utredning när denne i en omprövning inte anses som lämplig att delta i säkerhetskänslig verksamhet.

För det fall säkerhetsprövningsbeslut ska kunna överklagas ser FOI en risk för att avstängningstidens längd kan komma att förlängas betydligt vid en överprövning av säkerhetsprövningsbeslutet. Följderna av detta är något som behöver utredas vid en fortsatt utredning av en eventuell överklagandemöjlighet.

Överprövning av säkerhetsprövningsbeslut (kap 10)

De förslag som utredningen lämnar avseende överklagandemöjlighet, överklagandeinstans, partsinsyn etc. är enligt FOI:s bedömning inte tillräckligt väl utredda och tar inte erforderlig hänsyn till behoven av ett ändamålsenligt säkerhetsskydd. För det fall en verksamhetsutövare bedömer att en anställd inte

uppfyller säkerhetskraven och den anställde överklagar säkerhetsprövningsbeslutet och får rätt, så blir det ett praktiskt problem för verksamhetsutövaren. Rimligen kvarstår dennes säkerhetsbedömning, samtidigt som den anställde har ett beslut från överprövande instans om att denne är lämplig att delta i den säkerhetskänsliga verksamheten. Myndigheten kan tvingas in i svårhanterliga situationer sett till förtroende, arbetsmiljö, krav på säkerhetsskydd etc. FOI instämmer i Försvarmaktens särskilda yttrande om att utredningen saknar analys kring och bedömning av vilka konsekvenser överklagandemöjligheten skulle få. FOI avstyrker därför förslaget att säkerhetsprövningsbeslut ska kunna överklagas.

FOI instämmer i att säkerhetsprövningsbeslut kan vara av mycket stor betydelse för en individ och därför kräver en grundlig och saklig utredning och en kompetent beslutsfattare. I kap 6.1 konstateras att tidigare utredningar visat att ett skäl till att inte inrätta en särskild myndighet för säkerhetsprövning (klarering) är att det då blir ett mindre verksamhetsanpassat säkerhetsskydd eftersom det är verksamhetsutövaren som bäst känner sina skyddsvärden och hur sårbarheter påverkar dessa i relation till hotbilden. En central myndighet skulle inte kunna ha sådan insikt i alla andra verksamheter att prövningen blir anpassad till de aktuella förutsättningarna. Att däremot en central överklagandeinstans skulle besitta den verksamhetskännedom som krävs för att överpröva ett säkerhetsprövningsbeslut finner FOI inte konsekvent eller rimligt. För att säkerställa konsekventa och korrekta beslut och att den prövade ska kunna känna full tilltro till beslutet, så skulle krav på en intern överprövningsmöjlighet kunna vara ett alternativ. Även ett sådant alternativ behöver dock utredas noggrant.

FOI delar i stort Försvarmaktens synpunkter i det särskilda yttrandet och vill särskilt betona risken för spridning av underrättelseinformation vid utlämnande av underlag från en säkerhetsprövning. FOI anser även att möjligheten att undanta arbetsrättslig prövning av säkerhetsprövningsbeslut behöver undersökas. Myndigheten ser en klar risk att en överklagan i säkerhetsprövningen får konsekvensen att beslut om anställning försenas. Det betyder också att, i det fall en arbetstagare söker en ny befattning och inte godkänns i säkerhetsprövning, andra sökanden inte kan få besked om vem som fått anställningen innan överklagandet av säkerhetsprövningen är hanterat.

Övriga synpunkter

Vid bedömning av inhämtade uppgifters relevans och betydelse för en säkerhetsprövning behövs en tydlig, och helst evidensbaserad, vägledning. Särskilt svårbedömda är områden som olika läkemedels biverkningar och det utredaren benämner som avvikande beteenden där risken för godtyckliga bedömningar ökar. FOI ser att det idag saknas ett nationellt sammanhållet utbildningsystem på säkerhetsskyddsområdet. Flera av betänkandets förslag ställer stora krav på

utbildning och kompetens hos de enskilda verksamhetsutövarna vilket betyder att det finns krav på nuvarande och framtida utbildning som idag inte möts. Myndigheten anser att ett sådant system behöver skapas.

FOI ser även en problematik kring förutsättningarna för att göra en grundlig bakgrundskontroll vid en säkerhetsprövning. Kraven på att inhämta relevanta uppgifter är essentiellt för att kunna göra en sammanvägd bedömning om lämplighet. Samtidigt som kraven på inhämtning av uppgifter ökar, är möjligheterna begränsade. Dels har möjligheten att inhämta uppgifter om domar eller åtal via kommersiella tjänster, begränsats till följd av beslut i Högsta domstolen (exempel: Ä3168-24). Dels saknas icke kommersiella tjänster som möjliggör för verksamhetsutövare att inhämta och eller verifiera uppgifter inom föreslagen omfattning i grundutredningen. I likhet med de utökade möjligheter till registerkontroll, som nyligen föreslagits för vissa angivna myndigheter, skulle det vara önskvärt att ytterligare uppgifter kan tillgängliggöras för verksamhetsutövare som omfattas av säkerhetsskyddslagstiftningen.

Detta remissvar har beslutats av överdirektör Lena Nyberg efter föredragning av säkerhetsskyddshandläggare Jesper Rikala. I den slutliga handläggningen har även biträdande säkerhetsskyddschef Pontus Fjelkegård, jurist Christina Engström, HR chef Catrine Björn, senior rådgivare Niclas Karlsson samt särskild rådgivare Mikael Wiklund deltagit.

.....
Lena Nyberg

.....
Jesper Rikala

Sändlista:

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se samt ju.L4@regeringskansliet.se

Datum
2025-04-10

Nr FOI-2025-76

För kännedom

Internt FOI

Registrator

GD-sekreterare

Särskild rådgivare

Chefsjurist